

A WC. környékét is el kell látni tűzvédelmi pásztaival.

Minél több esztétikailag megfelelő tűzvédelmi táblát kell elhelyezni. Legjobb, ha a többi tábla stílusával megegyező táblát festetünk.

Külön figyelmet érdemel a tűzrakás kérdése. Az autós-pihenő nem camping és nem táborhely. Célja az elfáradt autósok rövid ideig való ellenőrzött és irányított pihenése, kisebb javítások elvégzésének lehetősége. Körülbelül $\frac{1}{2}$ —1 óra tartózkodást számítunk egy gépkocsira. Így a tűzrakást meg kell tiltani. Véletlen, engedély nélküli tűzrakás esetén a tűzhelyet azonnal el kell tüntetni, mert egy elhagyott tűzhely mindig újabb tűzrakásra csábít.

Ugyancsak nem szabad megengedni az éjszakai sátorverést, mert ezek károsítása, rendetlensége rendszerint zavart okoz.

h) Szolgáltatások.

A pihenőhelyeken üdítő italok, ételek árusítása nem fér össze a létesítmény jellegével, ezenkívül az egészségügyi követelmények nem megoldhatók.

A mi legnagyobb szolgáltatásunk az, hogy a rohanó forgalomban egy csendes, nyugodt, üde területet biztosítunk a fáradt utasoknak.

Az eddigi autós-pihenők létesítésének, fenntartásának kiértékelése

A Szombathelyi Állami Erdőgazdaság területén a 8-as számú Budapest—Grác főút-vonal a legfontosabb közlekedési út, jelentős átmenő idegenforgalommal. Erdeinket egy 75 kilométeres szakaszon, 3 helyen érinti, és ezen a három helyen létesítettünk autós-pihenőket. Ez a három hely a következő: Rábafüzes, Csákánydoroszló, Szemenye-Hosszúpereszteg közt. A pihenők létesítését 1965. tavaszán kezdtük el. A létesítés után a környék lakossága eleinte kirándulóhelynek használta a pihenőket, de később a látogatottság normális méretre csökkent. Forgalom szempontjából a leglátogatottabb a Szemenye-Hosszúperesztegi, mely nagyobb kiterjedésű erdőtömbben, egy kiritkult, ligetes erdőfoltban helyezkedik el.

3. Целе: СОЗДАНИЕ СТОЯНОК ДЛЯ ПРОЕЗЖИХ С МАШИНАМИ В ЛЕСАХ ВДОЛЬ ШОССЕЙНЫХ ДОРОГ.

Вблизи важнейших с точки зрения защиты и движения шоссеиных дорог следует создать стоянки для проезжих с машинами. В этих стоянках надо сосредоточить разбросанные места для остановок. Оборудование их должно иметь лесной характер и должно осуществляться тяжелым бревнами. Нужно заботиться об уходе их и об использовании их для лесной пропаганды.

Селе Z.: RASTPLÄTZE FÜR AUTOFÄHRER IN DEN WÄLDERN ENTLANG DER STRASSEN.

Neben den Strassen, die einen grossen Verkehr aufweisen und demzufolge die angrenzenden Wälder gefährden, sollen Rastplätze für Autofahrer angelegt werden. Diese Plätze sollen einladend wirken und eine Überwachung der sonst zerstreut anhaltenden Fahrer ermöglichen. Bei der Einrichtung dieser Rastplätze soll auf den forstlichen Charakter geachtet werden, dessen Betonung durch die Anwendung schwerer Holzartikel ermöglicht wird. Man soll auch für ihre Erhaltung sorgen und sie auch für die Zwecke der forstlichen Propaganda ausnützen.

Erdészet és természetvédelem

V A R G A I M R E

A természetben állandóan és következetesen érvényesül az ökológiai kölcsönhatás törvénye. Az élőlények élettevékenységük során szüntelen hatást fejtenek ki környezetükre és ezáltal fokozatosan, állandóan változtatják azt. Emellett állandóan változnak az élettelen természeti tényezők (hőmérsékletváltozások, levegő- és vízmozgás stb) is. Mindez visszahat az élőlényekre.

E benyolult folyamatok utóbbi szakaszaiban egyre fokozódó szerephez jut az ember. Létfenntartásához szükséges javait, kultúrájának anyagát állandóan a természetből meríti. Ehhez tudatosan formálja környezetét. A technika fejlődésével fokozódik az embernek a természetre gyakorolt hatása és növekszik az emberi jólét. Ugyanakkor mind ritkábbá válnak a természet viszonylag érintetlen foltjai. Egyre több növény és állatfaj pusztul ki, értékes geológiai képződmény és tájbeli szépség semmisül meg. Csak az utóbbi időkben elért kulturális és gazdasági színvonal tette szükségessé — egyben lehetségessé — a természet kevésbé

zavart helyeinek, megmaradt ritkaságainak védelmét. Ez az ember és környezete közötti kölcsönhatásnak egy újabb jelensége. Ezért joggal mondják, hogy a természetvédelem a kultúrszínvonal egyik fokmérője.

Így vált maga a haladás azzá a kényszerítő tényezővé, melynek hatására a kultúrállamok többségének — lényegében századunk első felében, tehát majdnem egyidőben — a legkülönbözőbb intézkedéseket kellett hoznia a pusztuló természeti ritkaságok, tudományos értékek megóvása érdekében.

Hazánkban legelőször *Csokonai Vitéz Mihály* fejezett ki természetvédelmi gondolatot 1790-ben, midőn a kócsagok mérhetetlen pusztítását ostorozta. E madarak tolldíszje ugyanis keresett divatcikk volt hajdan, s ezért pusztították őket. Utána *Széchenyi István* az ősi fák védelméről s a fás és fátlan tájak különböző értékeiről írt egyik művében. Ezt követően hazánk is fokozatosan abba a korszakba ért, amikor egyre növekedett a természetvédelem szükségessége. Természetvédősök és természetbarátok egyre szélesebb köre sürgette a természetvédelmi intézkedéseket. Ezek megvalósulása elé azonban sok nehézséget gördítettek a gazdasági helyzet következményei és a magántulajdoni viszonyok. E nehézségek leküzdéséből számos szerv, intézmény és egyesület (Magyar Orvosok és Természetvizsgálók, Magyar Természetudományi Társulat, Magyar Tudományos Akadémia, Földművelésügyi Minisztérium stb.) mellett oroszlánrészt vállalt erdész szakközönségünk is, a külföldi erdészek példáját követve.

Az alábbiak nem tartalmazzák a magyar természetvédelem teljes történetét. Annak csak az erdészettel kapcsolatos részét vázolják e sorok az események időrendi egymásutánjában.

Az erdészttársadalom természetvédelmi tevékenysége mind bel-, mind külföldön az erdészek közismert természetszeretetében gyökerezik. Az erdő pedig, mint az egyik legmagasabbrendű növényi és állati életközösség — a lápokhoz és nádasokhoz hasonlóan — viszonylag zavartalan természeti környezet maradt még e korszakban is. Számos tudományos értékű természeti ritkaság ennek köszönhette fennmaradását.

Az erdészet múltbeli természetvédelmi munkája

Az okszerű erdőgazdálkodás már eleve bizonyos fokú természetvédelmi tevékenység, de kialakulása huzamos folyamatot igényelt. Magyarországon ugyan 1807 óta már kezdeti törvényes rendelkezések valamelyes mértékig biztosítják az erdő védelmét, de ez még nem eredményezett jelentős fejlődést.

Az 1879-ben megjelent erdőtörvény (XXXI. tc.) már hatékonyabban segíti a természetvédelem szolgálatát. Védi a hegyoldalakon levő olyan erdőket, amelyek letarolása káros következménnyel járna. Ezáltal oltalmat nyert számos értékes geológiai alakzat és szép tájképi részlet is. Ez az első természetvédelmi hatású törvényes intézkedés fokozottabban terelte a figyelmet a természet pusztuló értékei felé. Mindjárt 1879-ben meg is jelent egy cikk az Erdészeti Lapokban „a magyar erdők őrjási és aggastyánjai érdekében”.

Az 1883-ban kiadott vadászati törvény (XX. tc.) tilalmi rendelkezéseivel és az énekes madarak mindenkori védelmével segítette a természetvédelmet.

Majd a nyugati országok nagyobb részének kormányait megelőzve, 1900-ban a magyar földművelésügyi miniszter rendeletben hívta fel az államerdészet szolgálatát ellátó hivatalokat, hogy gondosan őrizzék és tartsák fenn azokat a fákat, facsoportokat, amelyekhez történelmi emlék, monda, hagyomány fűződik, valamint azokat, amelyek a tájkép szépségét emelik, illetve alaki tulajdonságaiknál, vagy az illető vidéken fajuknál fogva kitűnnek. A gyakorlati eredmény sajnos

csekély volt, mert nyilvántartásbavétel nem történt még az állami birtokokon sem.

1908-ban *Kaán Károly* kezdeményezésére az Országos Erdészeti Egyesület indított mozgalmat egyes őserdőjellegű erdőrészek fenntartásának biztosítására. A Magyar Természettudományi Társulat csatlakozásával olyan lendületet kapott e mozgalom, hogy hatására a földművelésügyi miniszter „A természeti emlékek fenntartása” c. munka megírásával bízta meg Kaán Károlyt. Majd e dolgozat szétküldésével egyidőben miniszteri leiratban szólította fel az összes törvényhatóságokat a fenntartásra érdemes természeti emlékek összeírására. Az összeírás megtörtént. Következett volna a magyar természetvédelmi szervezet megteremtése. Abban a természettudományok művelői és a természetbarát társadalom képviselői mellett komoly feladatot szánt a kormányzat az erdészeteknek is. Az első világháború azonban mindezt megakadályozta.

A háború utáni nehéz gazdasági körülmények nem tették lehetővé önálló természetvédelmi szervezet alakítását. Áthidaló megoldásképpen 1923-tól az állami erdőfelügyelők látták el a természeti értékek ellenőrzésének feladatát.

Közben az említett 1883. évi vadászati törvény tilalmainak megszigorításával 1925-től állandó oltalmat nyert több, mint tíz ritka madárfaj (a kócsagok, batla, kékvércse, a baglyok stb). Bár a nehéz gazdasági viszonyok miatt nem történt gyakorlati természetvédelem, a tudományos köröket egyre erősebben foglalkoztatta e kérdés. A Magyar Tudományos Akadémia 1925-ben nyílt pályázatot hirdetett egy természetvédelmi tárgyú könyv megírására. A pályázók közül Kaán Károly kapta a megbízást, aki ebben a nálunk akkor még kevésbé felkarolt kérdésben már fejtett ki irodalmi tevékenységet. „Természetvédelem és a természeti emlékek” című átfogó munkája 1931-ben jelent meg 312 oldal terjedelmű könyv alakjában. Az Akadémia *Vitéz József*-díjjal jutalmazta ezt az alapos művet, melyben közel 200, védelemre érdemes természeti ritkaságunkat is felsorolja a szerző a természetvédelem általános ismertetése mellett. (Tájékoztatásul itt kívánatos megemlíteni, hogy jelenleg 294 természetvédelmi terület, illetve védett természeti emlék és két tájvédelmi körzet — Tihany-félsziget és a Badacsonyhegy — van hazánkban.)

E könyv megjelenése tovább fokozta a közvélemény és a tudományos körök természetvédelmi igényét. Ugyanakkor egyre nagyobb veszélyben forgott számos, legértékesebb természeti emlékünks (Badacsonyhegy). A körülmények azonban továbbra sem voltak alkalmasak önálló természetvédelmi szervezet létesítésére, de végülis országgyűlési indítványra úgy nyilatkozott a földművelésügyi miniszter, hogy a készülődő erdőtörvényjavaslatban kíván gondoskodni a természeti ritkaságok védelméről. E javaslat előkészítésében részt vett Kaán Károly is.

1935-ben jelent meg az új törvény: *Az erdőkről és a természetvédelemről* szóló IV. tc. Ez az első magyar természetvédelmi törvény. Az általa létrehozott Országos Természetvédelmi Tanács végrehajtó szervei gyanánt az állami erdőigazgatóságokat, illetve az állami erdőfelügyelőségeket jelölte meg.

Talán nem túlzás azt mondani, hogy ezzel a magyar természetvédelem hőskora zárult le 1935-ben. Ezután a törvény által nyújtott új keretek között vállvetve végezték a természetvédelmi munkát az érintett tudományok művelői, a természetbarátok és az erdészek, a földművelésügyi miniszter felügyelete alatt. Munkájuk nyomán 1939. október 10-én mondta ki az első védettséget a földművelésügyi miniszter a debreceni Nagyerdő ÉK-i sarkában levő, fehérnyárral és szillemellegyes, 100 esztendősi kocsányostölgyesre, mint a táj egyik jellegzetes er-

dőrészletére. (Sajnos azóta már törölni kellett a Természetvédelmi Törzskönyvből, mert — feltehetőleg a háborús események révén — elpusztult.)

Megállapíthatjuk, hogy az első természetvédelmi törvény nyomán keletkezett nagy lendületben sok olyan természeti értéket is védetté nyilvánítottak, amelynek jelentősége nem indokolta és körülményei esetleg nem is tették szükségessé a hatósági védelmet. Példának említhető e téren jónéhány fa, facsoport, forrás. Továbbá egyes olyan erdőrészek, amelyek nem képeztek rendkívüli erdészeti vagy botanikai tudományos értéket, csupán szépek voltak. Magas koruknál és környezeti viszonyaiknál fogva azonban nem volt biztosítható huzamos fenntartásuk és még kevésbé volt lehetséges ugyanolyan jellegű állománnyá való felújításuk. Az akkori körülmények ismeretében megértéssel kell tekintenünk elődeink e munkáját, mely azt a törekvést tükrözi, hogy minél többet védeni abból ami védhető, ha már nem óvható meg minden rendkívüli érték. Korunk feladata, hogy a természettudományok mai állásának megfelelően, ökológiai szemlélettel vizsgáljuk meg e védett természeti értékeket.

Az erdészet jelenlegi természetvédelmi tevékenysége

A természetvédelemről szóló 18/1961. sz. törvényerejű rendelet életrehívta az önálló magyar természetvédelmi hatóságot; az *Országos Természetvédelmi Hivatal* (OTvH), mely közvetlenül a Minisztertanács alá tartozik. A védettséget e hivatal elnöke mondja ki. Az OTvH tanácsadó szerve a 14 főből álló *Országos Természetvédelmi Tanács*. Tagjai a különböző minisztériumok, a Magyar Tudományos Akadémia, Tudományegyetem stb. által delegált egy-egy fő.

E törvényerejű rendelet az állami erdőgazdaságok feladatává tette a védett területek gyakorlati kezelését — hacsak az OTvH elnöke nem bíz meg más szervezetet a kezeléssel. A nagyobb természetvédelmi feladattal rendelkező erdőgazdaságok valamelyik csoportvezetője, előadója megbízott természetvédelmi ügyintézőként működik (Balatonfelvidék, Keszthely, Nyírség, a bükk-i erdőgazdaságok stb.). A természetvédelem helyi hatósági feladatait pedig a megyei tanácsok mezőgazdasági osztályai látják el, többnyire erdészeti-vadászati felügyelőjük által.

A természetvédelem célja általában valamely ritka növényi, vagy állati előfordulás, geológiai képződmény stb. fenntartása, illetve valamilyen természeti folyamat (szukcesszió) zavartalanságának tartós biztosítása. Ezért általában nem végezhető gazdálkodási tevékenység a védett területeken, azaz csak kivételes esetekben és a természetvédelmi cél által meghatározott mértékig engedhető meg. Erdőben levő védett területek esetében az üzemterv is hangsúlyozza, hogy azok rendeltetése nem fatermelés, hanem természetvédelem. A védett területeket is érintő üzemterveket az OTvH kell jóváhagyja. A természetvédelmi gyakorlat során — az emberi vonatkozásokon túl — a természet állandóan változó tényezőivel állunk szemben. Ezek hatására a védett növényi, állati ritkaságok környezete is természet szerűleg átalakul. Ezért ritkán járt eredménnyel a régebbi idők többnyire passzív természetvédelmi felfogása, a be nem avatkozás elve. A védett értékek fennmaradását csak tudományosan megalapozott és korszerű ökológiai szemlélettel megválasztott, speciális intézkedések biztosíthatják. Ehhez mindig készséggel nyújtanak és nyújtottak szaktanácsot az érintett tudományok legkiválóbb művelői. Jelenleg az ilyen jellegű gyakorlati kivitelezésben végeznek közvetlen természetvédelmi munkát az erdőgazdaságok, az említett rendelet előírásai szerint.

Ezen túlmenően jelentős az erdészet közvetett természetvédelmi tevékenysége is. Az erdész szakközönség a felelős gazdája az erdőnek, amely tájaink egyik leg-

értékesebb természetes alkotóeleme. Korunkban pedig egyre fontosabbá válik az erdő közjóléti szerepe. Így az erdészetnek a jövő nemzedékeivel szemben nemcsak az a feladata, hogy gazdaságosan biztosítson megfelelő mennyiségű és minőségű faanyagot, hanem az is, hogy természeti értékekben a jelenleginél legalábbis nem szegényebb tájakat őrizzen meg.

Ez a mindennapi erdész munka során valósul meg, részben ösztönös természet-szeretet révén, részben céltudatos természetgondozással. Például egy-egy forrás, különleges sziklaalakulat, üde völgy, szép kilátást nyújtó terasz, látványos hegygerinc stb. területén az idős állomány kisebb-nagyobb részének a legmagasabb korig való fenntartása. Különleges értékű fák, facsoportok tartós megőrzése (bakonyszentlászlói „Iszonyatos fenyők”). Egy-egy, az embernek üdítő tisztás vagy ligetes erdő rész természetes állapotban való meghagyása a mesterséges eredetű állományok között. Elegyítésnél, erdőszegély kialakításánál esztétikai szempontok is figyelembe vehetők, többnyire gazdasági és erdőművelési célokkal egyezően. Komolyabb törődést igényel a hegyvidéki vágásterületek elrendezésénél a tájgondozási szemlélet, de külföldön már fokozott figyelmet fordítanak erre is, sőt nálunk is akad rá példa (Mátrai Erdőgazdaság).

Különleges erdészeti természetvédelmi feladat származhat abból, hogy a fokozódó ültetvényrendszerű erdőgazdálkodás erdőterületeink egy részén teljesen megszünteti a természetes erdőtípusokat. Sőt még a természetszerűbb állomány-szerkezetekben is egyre több kultúrhatás érvényesül. Példának említhető a korszerű mélyforgatásos talajelőkészítés ilyen hatása. Joggal merül fel és a fejlődéssel általánossá válik az igény, hogy egy-egy erdőgazdasági táj ma még viszonylag érintetlen, természetes erdő- és termőhelytípusainak, tájrészleteinek legjellegzetesebbjeit, vagy éppen megfelelően kiválasztott sorozatát a legmagasabb korig őrizzük meg a jövő tudományos vizsgálata, a természetes szukcessziós folyamatok tanulmányozására és összehasonlító elemzéseik számára. Ezek majdani természetes elhalása után pedig lehetőség szerint azonos jellegű felújításuk szükségéje jelentkezik.

Mindebben elsődleges szerep jut az erdőrendezőknél, erdőművelőknek, de a nem állami erdők szakirányítóinak is.

Szükséges itt megemlíteni, hogy az ilyen jellegű erdészeti természet-, illetve tájgondozás, a parkerdőgazdálkodással ellentétben, többnyire nem igényel külön kiadásokat és nemigen jelent bevételcsökkenést sem. Az ilyen szempontból érintett erdők ugyanis elenyésző kicsiny hányadát képezik erdőterületeinknek. Ezenfelül sokszor éppen a kis értékű véderdők alkotják a tájkép legjellegzetesebb erdeit.

A szakközönség számára érdekesek lehetnek az (állami és nem állami) erdőkben levő természetvédelmi területek és egyes védett természeti emlékek alábbi adatai:

Tudományos érték miatt védett erdőterület (erdészeti, növény- és állattani, geológiai stb. érték)	6079 ha
Tájképi, turisztikai, egészségügyi okból védett erdőterület	1911 ha
Műemléki romok környezetét képező védett erdőterület	138 ha
Egyes védett fák, facsoportok területe	16 ha
Források védett erdei környezete	5 ha
Erdőben levő természetvédelmi terület összesen:	8149 ha

Ezek az adatok az előzőekben említett felülvizsgálat során módosulnak.

*

Az Országos Erdészeti Egyesület most iktatta munkatervébe a természetvédelmi kérdésekkel való rendszeres foglalkozást. E sorok rendeltetése az, hogy ebből az alkalomból felfrissítsék az erdészek számára egyáltalán nem új természetvédelmi gondolatot.

I. Varga: ЛЕСНИЧЕСТВО И ОХРАНА ПРИРОДЫ.

Практическая охрана природы и в Венгрии тесно связана с лесным хозяйством. Руководит охраной природы. Учреждение по охране природы, подведомственное непосредственно Совету Министров. Уход за заповедниками осуществляют лесхозы на лесной территории в настоящее время имеются заповедники размером 8149 га. Общество лесоводов Венгрии приняло в свой план работ систематически заниматься вопросами охраны природы.

Varga I.: FORSTWIRTSCHAFT UND NATURSCHUTZ.

Der praktische Naturschutz steht auch in Ungarn in enger Beziehung zur Forstwirtschaft. Das Naturschutzamt ist unmittelbar dem Ministerrat unterstellt, es besorgt für die Lenkung des Naturschutzes. Die geschützten Flächen werden von den Staatlichen Forstwirtschaftsbetrieben betreut. Die Ausdehnung der in den Wäldern bezeichneten Naturschutzflächen beträgt derzeit insgesamt 8149 ha. Der ungarische Landesforstverein hat die regelmäßige Behandlung der Fragen des Naturschutzes in seinen Arbeitsplan aufgenommen.

Egy ittfelejtett őstölgyesről

KOVÁCS JÓZSEF

Az Ecsedi láptól alig néhány kilométerre tisztásokkal, nyírlápokkal váltakozó őstölgyes áll — a Fényi erdő. Nevét az országhatáron túlra került Mezőfény községtől kapta. Most Aporligetet vallja magáénak; a határ másik részén van Bátorliget, ez a növénytársulási rezervátum, ahol alig száz holdnyi területen érdekes módon találkozik a magas hegység, a tőzegláp és a szibériai síkság növényvilága.

A régmúlt idők tulajdonjogi viszonyairól ma is meglevő levéltári adatok tanúskodnak. Ezek egyike szerint az erdő már 1381 előtt a Károlyi család birtoka.

Évszázadokig hársas-tölgyes volt. A hárs nagyobbarányú előfordulására következtetni lehet a szomszédos pusztateremiek egykori jelentéséből, amit az ecsedi udvarbíróhoz küldtek 1648-ban: „Amint pedig az falubeliek praetendálják az batoriak potensebb emberek lévén az hárs hánytással igen vesztegetik az erdőt, melyet hogy eligazítsion az ecsedi udvarbíró uram kívántatik.” A hárskéreg hántása az adatok szerint évszázadokig tartott. Tehát feltehető, hogy a hársak eltűnését nem a lecsapolások következtében megváltozott ökológiai viszonyok, hanem a nyírbátori szőlősgazdák okozták, akik a háncsot annak idején szőlőkötözésre használták.

A Fényi erdőt ma kettészeli az országhatár. A hozzánk tartozó erdő kiterjedése mindössze 756 ha. Ebből az Országos Természetvédelmi Tanács 1660/1953. sz. határozatával mintegy 340 ha-t természetvédelmi területté nyilvánított. A határozat indoklása: „A védett terület sok tekintetben hasonlít a közelében elterülő bátorligeti ősláphoz, előnye vele szemben, hogy itt az erdő még áll, évszázados tölgyekkel, a nedvesebb helyeken magaskőrís, a szárazabb részeken ezüsthárs csoportokkal. Az egész Nyírségben nincs több ilyen eredeti őállapotban megmaradt állomány, mely a jégkorszak utáni beerdősülés minden fázisának botanikai emlékeit épségben megőrizte”. E rövid és tömör kifejezések a természetvédelem időszerűségét és szükségességét kellőképpen dokumentálják.

A terület erdőtípusban gazdag. A bokor-füzesektől kezdve, a láperdőkön és a tölgykőrís-szil ligeterdőkön keresztül a gyöngyvirágos tölgyesekig, sokrétű erdőtípust és növényritkaságokkal teletűzdelt aljnövényzetet találunk. Anélkül, hogy a fitocónológiai elemzés hallatlanul érdekes, de e dolgozat keretét messze túlhaladó ismertetésébe bocsátkoznék, néhány növényritkaság felsorolásával érzékeltetem e rendkívül érdekes termőhelyet.

A vizes és mocsaras részekben gyakran kerül elénk a kievi csalán (*Urtica kioviensis*), a mocsári pajzsika (*Thelypteris palustris*) a vidrafű (*Menyanthes trifoliata*) és még számos kevésbé szembetűnő növény. A száradó lápréteken, régebben zombékokat alkotva, ma ritkán és szálanként fordul elő a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), a fehér zásza (*Veratrum album*) és néhány kosborféle (*Orchis*). Az erdők szélén a turbánliliom (*Lilium martagon*) örvös levele és rózsaszín virága hívja magára a figyelmet, odébb pedig földfelé fordított tulipánszerű virágával, a kockás kotuliliom (*Tritillaria meleagris*) alkot elragadó kis telepeket. Beljebb az erdőben messziről érződik a medvehagyma (*Al-*